వెలి

వేమూరి వెంకట్రామయ్యగారు

రంగాపురము బ్రాహ్మణ అగ్రహారం. మిశ్రితము కాకుండా అచ్చాడీగా ఒకటే శాఖ. అంత సంఘము మీద అభిప్రాయభేదములు లేకుండాయుండడము అస్వాభావికమే; కాని అది యేమి ప్రభావమోగాని అచ్యుతావధానులుగారుగీసినగీటు తప్పుడానికి ఎవరికీ సాహసము లేదు. అవధానులుగారిది నిరంకుశ ప్రభుత్వము. మొఱకువోని పూర్వాచారపరాయణత్వము. శృంఖలములు సడలించడు. అసిధారావ్రతముగానున్నది గ్రామస్థులజీవితము. గ్రామములో ఎవడైనా పూర్వాచారపంథ తప్పుత్రొక్కినా, అవధానులుగారి ఆంతర్జ్ఞకు గురియయినాడనుటకు ఆశ్చర్యమా? ఆయన పౌర్ణిమినాడు అమావాస్యయన్నచో తలయూపవలెనేగాని ఇదియేమి యనుటకు సాహసమేది పాపము! ఈవిధముగానున్నది ఆయన పరిపాలన అకుంఠితముగా.

రామమూర్తిగారు ఆగ్రామములో ఒక సామాన్య సంసారి. అతని కేకైక పుత్రిక. ఆ పిల్లపైననే కేంద్రీకరింపబడినది మాతాపితల సర్వస్వమును. అపహరింపబడిన తన భార్య నగలతో బ్యారిస్టరు పట్టము సంపాదించి తిరిగివచ్చినా డతని అల్లుడు ఇంగ్లాండు నుండి అయిదు సంవత్సరములకు. అతని రాకవలన అగ్రహారములో కలిగిన అలజడి అప్రతిహతము. అవధానులుగారి క్రోధానలమునకు మేరయే లేదు. సముద్రయానము, విదేశనివాసము, పూర్వాచార బ్రాహ్మణసంఘమునందు విగతస్థానునిగ జేసినవి ఆ బ్యారిస్టరును. "నీ కుమార్తెను భర్తవద్దకు బంపి ఆమెతో నీకుగల యావత్సంబంధము త్రెంచుకొనెదవా? ఆమె రాకపోకల నెఱపుచు సంఘమును వదలుకొనెదవా?" అని కబురు పంపినాడు అవధానులుగారు రామమూర్తికి. తన ఏకైకపుత్రిక ముందు సంఘ సాంగత్యము లేశముగా తోచినది రామమూర్తికి. రంగాపురము వీడి మనగలనా యనుకొనినాడు. అల్లునిచేత గోమయము తినుపించెదనని ప్రాయశ్చిత్తము చేయించెదనని యనినాడు. కాళ్లపై బడినాడు. రక్షించమనినాడు. అవధానులుగారిది అంతమాత్రమున చలించు గుండె కాదు.

ఇక రాజమండ్రి జేరినాడు, తరతరములనాటిదగు గ్రామము ఇక తనదిగాదని విగళిత మోహపాశుడై. జన్మస్థాన విసర్జనా జనితక్లేశము తనలో పట్టుదలగా పరిణామము జెందినది. అవధానులుగారి గృహము ఇంతకు అనేకరెట్లుపచారమునకు తావలమగునట్లు జేయుదునని శపథముతో వీడినాడాగ్రామమును, ఇకనెన్నడు ఆ గ్రామము వెళ్లు అవసరములేకుండ జేసుకని. అంతటితో తృప్తిజెందక, అవధానులుగారు రామమూర్తిగారి మేనల్లుని వివాహము ఇక కొద్దిరోజులలో కానుండ, పెండ్లికుమార్తెవారిని ప్రేరేపించి ప్రయత్నము నెరవేర్చుకొనినాడు పెండ్లి కాకుండజేసి. రామమూర్తిగారి పట్టుదల కిది దోహదమయినది.

౨

ఆనందమోహనుడు విద్యార్థి రాజమండ్రి ఆర్ట్సు కాలేజీలో. వసతిగృహజీవితము తదేకదృష్టిగ గ్రంథపరిశీలన కాటంకమని తాను స్వయముగ నొకగది అద్దెకుగొనినాడు హృదయనైర్మల్యముకొఱకు. పైమిద్దెపైకూర్చుని చదువుకొనుటయు గలదు. తూర్పున మరియొక డాబా విశ్వనాథంగారిది. ఆ రెండు డాబాలు కవలలాయని యనిపించును. మధ్య యొక సందుమాత్రమున్నది లోయవలె. విశ్వనాథంగారి యింట్లో స్వర్ణరేఖ యను యువతియున్నది, అన్వర్థనామవతి. అప్పటప్పట స్వర్ణ డాబాపై తడి వస్త్రము లెండవేయుటయు అందందు విహరించుటయు గలదు. ఆనందమోహనునిది మోహనాకారము. ఎప్పుడు మొలకెత్తెనోగాని ఒండొరుల స్నిగ్ధహృదయములలో నూతనవికారము ఉద్భవిల్లినవి. రానురాను కాలేజీకి హాజరగుటమాని డాబా

పైనసే నారంభించినాడు చదువుటకు. స్వర్ణకు గృహకార్యనిర్వహణమునగల నైపుణ్యము ఇంకినది నూతన భావములలో. ప్రతివిషయమందును ప్రమత్తయగు చున్నది. విశ్వనాథంగారు స్వర్ణను కాలేజియువకుల కలుషితదృష్టులబారినుండి ఆచ్ఛాదిత మొనర్చుచునే యుండెను. తాను విఫలప్రయత్నుడనైతినని గ్రహించాడు ఆమె మైమరచి యడపతడప వెలిబుచ్చు వికారలక్షణములచే. శంకరునికొఱకు పార్వతివలె ఆమె వర్జించినది నిద్రాహారములను. విస్రేతుకాత్రులు రాల్చును కొన్ని సాయంకాలములందు పెద్దలున్నారని మరచి. స్వర్ణానందమోహనుల హృదయసన్నిహితత్వము అర్థముచేసుకొనినాడు విశ్వనాథంగారు. ప్రణయతత్త్వము ఆత డెరుగడో లేక మరచెనో కాని నిరోధింపబూనినాడు తద్వాహినిని. ప్రకృతిని యరికట్టుట సాధ్యమగునా యనునది వానికి దురూహ్యము.

రామమూర్తిగారు రాజమండ్రికి వచ్చిన తరువాత విశ్వనాథంగారితో గాఢ పరిచయము కలిగినది. విశ్వనాథంగారు జరిగినఅపచారమును ఏకాంతముగా వాపోయినాడు రామమూర్తిగారి దగ్గిర. రామమూర్తిగారికి ఆనందమోహనుడు అవధానులుగారి పుత్రుడని తెలియకపోదు. తన శపథము నెరవేరుటకు గొప్ప వెఱవు దొరకినదని పొంగిపొర్లినది యాతని హృదయోదధి. స్వర్ణ జన్మక్రమములు వానికి పూర్వపరిచితములే. విశ్వనాథంగారితో అనినాడు "నీవు బహుకాలమునుండి యుద్దేశించిన తీర్థయాత్రలు సెఱవుకో. నీ స్వర్ణబాధ్యత నాది" యని. తనపై ఆరోపించుకున్నాడు ఆమె భవిష్యత్తంతాను. దీర్ఘముగా సమన్వయించుకొనినాడు. పూర్వాపరములు పరిశీలించినాడు. ఒక తెఱవు ఏర్పడినది. నిర్వక్రస్థైర్యముతో ఆరంభింప బూనినాడు తనతెఱవు ఆచరించుటకు.

నారాయణశర్మ రామమూర్తిగారికి పూర్వపరిచితుడు. శ్రోత్రియ కుటుంబసంజాతుడు. వాని యింట స్వర్ణ నివాసము. నారాయణశర్మ స్వర్ణ తండ్రిగా లోకు లనుకొనునట్లు తగు కట్టుబాట్లు చేయుటలో రామమూర్తి జాగరూకుడై యుండెను. ఆనందమోహనుడు పెంటికొఱకుతిరుగు మగపక్షివలె తిరుగుచు శ్రమపడెను స్వర్ణపంజరము కనుగొనుటలో. కాలేజీకి మార్గము మారిపోయినది. నారాయణశర్మ ఇంటి ముందటిసందు, దగ్గిర రాజవీథి యయినది. రామమూర్తిగారు స్వర్ణస్థితిని గూర్చికూడ పరిశీలించుచునే యుండెను.

ఈ శర్మగారు అచ్యుతావధానులుగారి సమకాళీయులు. వారిపురికిని రాయబారములు నడిపించినాడు రామమూర్తిగారు తెరచాటుననుండి. ఆనందమోహనుడు కూడ తన నిశ్చితాభిప్రాయమును వెలిబుచ్చినాడు తన పెండ్లినిగూర్చి. అవధానులుగారు అంగీకరించినారు. పెండ్లిఅయినది. స్వర్ణానందమోహనులు ఆనందించుచుండిరి సఫలమనోరథులై.

3

అది ఫాల్గుణము. నాడు పూర్ణిమ. చూతపరాగ పరిమళిత మామందమలయానిలము. మందమారుతము లోబోనిచ్చుచున్నది ఆనందమోహనుని గది లోని వివృతగవాక్షము. రాకా చంద్రునికిరణములు మెల్లగ జొచ్చుచున్నవి ప్రభుని గూఢచారులవలె. ఆస్వర్ణ యేలకో ప్రకృతికన్య చిఱునవ్వులకు విముఖురాలు. మోహనుడు స్వర్ణకేశలత సవరించుచు ప్రేలికి జుట్టుకొనుచు కంకణములు కదలించుచు పుష్పలతితో క్రీడించు మలయకుమారునివలె నున్నాడు. నిరాలంబన దృష్టులుపరచుచు, అన్యచింతా నిమగ్నురాలగు స్వర్ణదృష్టి మరల్ప విఫలప్రయత్నుడైనాడు. గవాక్షబాహ్యప్రదేశమంతయు ఆమె దృష్టిలో నున్నదేగాని ఏమిచూచుచున్నదో ఆమెకే తెలియకలేదు. భౌతిక శరీరము భర్త యధీనమందున్నది. అత డేమిచేయు చున్నది యామె కజ్ఞాతము. ఇదియంతయు మోహనునికి దుర్భాగ్యము. జాగ్రదవస్థకు [illegible]ప్పవూని

నాడు. "నీమనస్సు నన్విడిచి గుర్తింప నశక్యమగు నంతటిదూరము పోయినదే! లెమ్ము. ప్రకృతికాంత శశికిరణములచే హస్తములుజాచి నిన్ను రంజింప నాహ్వానించుచున్నది. ఆహా! ఎంతరమణీయమీరాత్రి" అనినాడు. స్వర్ణ వీక్షణపంక్తిని మోహనునిపై మరలించినది. "ఈ రమణీయతవలన గలుగు హర్షవీచికల పటాపంచ లొనరింపజాలు మంత్రమొకటి నాయొద్ద నున్నది" అనినది స్వర్ణ.

"అట్టి మంత్రము ఉచ్చరించుము. వారమునకు 3, 4 దినములు సెలవులు తేగలట్టియు, రాత్రులు సాయంత్రము అయిదుగంటలవరకు పొడిగింపగల మంత్రము గలిగిన అట్టిదానికి స్వాగతము" అనుచు దగ్గరకు తీసుకొనినాడు స్వర్ణను. కౌగిటనుండి విడినది స్వర్ణ.

మరణశయ్యపై మీకు వెలిబుచ్చ నిశ్చితమైన రహస్యము మీకు నేడే తెలుప తత్తరపడుచున్నది నా మనస్సు. మీకు విధింపబడిన శిక్ష నేనోరిమితో భరింపగలనని నాకు ధైర్యమున్నది" అని అనినది. మోహనునకీమాటలు అర్థశూన్యములు.

ఇంతలో పరిచిత చరణధ్వనులు వేగిరపాటుతో గదిని సమీపించుట వినినాడు మోహనుడు. కవాటముపతల నిలబడి గర్జించినాడు అవధానులుగారు "తక్షణము నీభార్యతో సంబంధము వదులుకో. ఇంటనుండి గెంటివేయుము" అని.

మోహనుడు భార్యముఖము చూచినాడు. ఇంచుక మాత్రమైన చలించలేదు. చకితురాలు గాలేదు. ఆశ్చర్య ముద్రితమగు మాడ్కిలేదు. ముఖము మాత్రము అరచేతుల సంవృతపరచినది. అక్షణములో తన యాత్మనివృత్తియగుటకు కోరినది మనస్సులో. ఆపేక్షలు, ఆజ్యోత్స్న, సర్వము ఇపుడు నిర్గుణములై పోయినవి.

తండ్రితో సంభాషించి వచ్చినాడు తిరిగి మోహనుడు.

"అదినిజమేనా" అని ప్రశ్నించినాడు.

"తప్పకనిజము" అని స్థైర్యముతో ప్రత్యుత్తరము

"నానుండి యేల దాచితివి. ఇదివరలో నేల సెరిగింపలేదు నాకు" అని తిరిగి అడిగినాడు.

"విఫలురాలనై. పలుమారు యత్నించితిని. నాది విహ్వలజీవితము" అని జవాబిచ్చినది.

"ఇప్పుడైన చెప్పుటకు ఆటంకముగలదా?" అని కోరినాడు.

తన హృదయముపై ఆచ్ఛాదనము తొలగించినది. సర్వము తన కాంతునికి బహిరంగపరచినది.

వినుటకు తడవుగ గది వీడినాడు మోహనుడు. తిరుగ నతనిరాక కలలోనివార్త యమకొనినది పాపము స్వర్ణ. కాని యామెగుండె రాయి యయినది. పాతకులనుభవించెడి మాత్రపు ఆతురత యామెకు గలదా యనునది సంశయము. ఇది ప్రతిదినము జరిగెడి సామాన్య కార్యమే యనునట్లుగా నున్నది ఆమె దృష్టియందు. అగ్నిపరీక్షలోనైనది యామె కోమల హృదయము. మిథ్యావాది యయినది. ఆమె దృష్టిలో ప్రేమతత్త్వము ఆమెయెడ అన్యథా అన్వయించుచున్నది.

౪

అనంతమోహను డెట్లో గడపినాడు రాత్రి. ఉదయమెన్నటికా యనుచు కొలుచుచున్నాడు. మరునాడు రామమూర్తిగారి ఇంటివద్ద తలుపు తట్టినాడు. రామమూర్తిగారి కుశలప్రశ్నలకు మోహనుడు విముఖుడైనాడు. "మీరు వంశమును పాడు చేసితిరి. కులభ్రష్టుల జేసితిరి. మాకుటుంబనాశకులరు మీరు. ఫలితము కట్టిపడి చెదరుగాక" యని గర్జించినాడు మోహనుడు. రామమూర్తిగారు మోహనుని తట్టుచు "మీప్రేమామృతము చేతనేగదా నేటికి మావంశ పావిత్ర్యము నిలిచినది. అంతఃతప్పినది" అని పలికినాడు సహాస్యముగా.

"నీకేమి హాని చేసితినని నాకొనరించితివి ఈగడవరాని మహాపకారము" అనినాడు మోహనుడు.

"మీతండ్రికి నాకుమార్తె యేమిహాని జేసినది. ఓహో? నీ కావిచిత్రవిషయము తెలియదుకాబోలు" అనుచు జరిగినదంతయు విడువకుండ వాక్రుచ్చినాడు.

"మా వివాహమునందు నీకేల యంతటి బాధ్యత" అని ప్రశ్నించినాడు.

"కేవలము ప్రతీకారము కొఱకే. శపథము నెరవేర్చుకొనుటే నాయాదర్శము. ఎలుకను చంపుటకొఱకు ఇల్లు కాల్చుటవలె, లేశకారణమున మరణాంతము సంఘదూరునిగజేయు మీతండ్రిని శూద్రబాలికను కోడలిగా పరిగ్రహింపజేయుటయే నా యాశ

యము" అని వెనుకాడకుండ ప్రత్యుత్తర మిచ్చినాడు.

"“శూద్రాబ్రాహ్మణ సంజాతుడనని, నన్ను పెండ్లాడుటకు స్వర్ణ అభ్యంతర పెట్టలేదా? ఆమెకూడ నన్ను కులభ్రష్టుని చేయవలెనని కోరినదా?”

"ఆడువారి హృదయములు అగాధములు. "ఔను" అని హృదయము ధ్వనించిన 'కాదు' అని వాక్కు వెలువడును. వాక్కునుబట్టి హృదయమును పరిశోధించుట వృథా ప్రయత్నము. స్వర్ణ మాతాపితలు లేని అనాథ బాలికగా గ్రహించుము. నారాయణశర్మగారి యింట నామెయుండ, వృద్ధుడగు నాయెడ నామె భిడియమును జయింపజేసితిని. నీ ప్రణయమామెకు పలుమారులు వర్ణించితిని. ఆమెయు నీకంటె ఎక్కువ నీకొఱకు పరితపించుచున్నదని గ్రహించితిని. ఒకనాడు సాహసించి, "బ్రాహ్మణునితో వివాహము నాకందరాని కోరికగదా" యని సంశయము వెలిబుచ్చినది. నిన్ను బ్రాహ్మణ బాలికగా వ్యవహరింప జేయుదునంటిని. నీ కామోదమేమొ ముందు నిర్ధారణ చేసుకొమ్మనినది. మోహోన్మత్తుడగు నాతడింకను తడవుచేసిన ప్రమాదస్థితికి వచ్చును. వివాహముకానిమ్ము. రహస్యము బయల్పడుటకు కారణమేది? యని వాదించితిని. ఈ వెఱవు ఆమె హృదయాంగీకారము పడసినది లేనిది నాకు తెలియరానిదై యుండెను. ఒకప్పుడు నేత్రములు అశ్రుపూరితములు. వేరొక తడవు ఆశాప్రపూర్ణములు. వివాహ రాయబారములు మొదలగునవి నీకే తెలియును. పెండ్లి రద్దుపరుపుమని హెచ్చరించినది, ముహూర్త మిక రెండుదినములు మాత్రముండ తనను వేఱొకచోటకు బంపి, తానుమరణించినదని ప్రచురింపమనినది పాపము స్వర్ణ. ఆమెను జయించితిని మాటలసహాయమున. అతని మరణమునకు హేతుభూతమగు అట్టి వార్తయే ప్రచురించినచో అతని మరణవార్త నీచెవిని బడి నీప్రాణములు తీయవచ్చును. ఈ వయస్సున, ఈ ముదిమిని, బ్రాహ్మణహత్య స్త్రీహత్య నాకంఠమున జుట్టుకొనమనెదవా? అని ఆమెమనస్సు మరల్చితిని. తుదకు వివాహము జరిగినది. చాలసంతోషించితిని, నావిధ్యుక్తధర్మము నెఱపితినిగదా యని."

"ఈవార్త మాతండ్రికి తెలియజేయుట క్రౌర్యము గాక మరేమిటి" అనినాడు మోహనుడు.

"స్థిమిత మనస్కుడవగుము. నావిధ్యుక్తధర్మము నెఱవేర్చుటకొఱకు, మీవంశమును కులభ్రష్టముగా జేయుటలో దోషములేదు. శూద్రకన్య పరిగ్రహణముచే కళంకాపాదితమగు మీఇంటి బాంధవ్యముచే, మరొక కుటుంబమును సంఘదూరులుగ జేయుట నా అంతరాత్మ అంగీకరింపని పని. మీసోదరి వివాహము నిశ్చయమగుట విని పెండ్లికుమారుని తండ్రికి స్వర్ణ వృత్తాంతమును తెలుపుచు, ఋజువు పరుప సిద్ధముగ నుంటినని కబురు చేసితిని."

హృదయవేగమును, మిక్కిలి కష్టమున నాపుకొనుచు మోహనుడనినాడు "ఆ బాలికను నేను పరిత్యజింతుననుకో. ఆమెను భరించువారెవరు? నీవేమైన గ్రాసవాసము లొసగెదవా."

"విడువబడిన భార్యల భరించు భారము బూన వ్రాయబడెనా నానొసట? నాకేమి బాధ్యత?" అని నాడు రామమూర్తిగారు జంకక.

నాడు కృష్ణపక్షపంచమి. ఇంకను చంద్రోదయము కాలేదు. చీకటి. విహంగారావములు లేవు. మలయానిలము మిగుల మందముగనుండెను జోగుచు నడచువానివలె. అంతయు నిశ్శబ్దము. మోహనుని గదియందు దీపముకూడ లేదు. న్యాయాధికారి పాదముల నంటి అపరాధిని. ఆగదియందు ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములుకూడ వినరావు. తిరిగి గదికవాటముదరి పరిచిత చరణధ్వని.

"నీకు తగినంత గడువొసగబడినది. తక్షణము స్వర్ణను ఇంటినుండి గెంటివేయుము" అని అవధానులు కోపముతో అరచిరి.

స్వర్ణ కథపటపారిగ నెంచి, ఆతని పాదముల మార్కొని కౌగలించి, నమస్కరించి వదలిన చాలని పాదయుగ్మము.

మోహనుడు తండ్రివద్దకుబోయి "నేను నాప్రేమమూర్తిని విడువను" అని జవాబిచ్చెను.

"ఏమి! కులము చెఱుపుకొనుటకు వెనుకాడవా?"

"కులమును నేను గణింపను"

"అగుచో నీకును వెలి"

"నాజీవితేశ్వరి సాహచర్యమునకు వెలిగానిచో ఈ వెలివలన నాకేటిభయము?"